Dhá scéal dhearfacha faoin nGaeilge

Leibhéal B1

A: MACHNAMH

Beidh tú ag féachaint ar ball ar mhír faoi dhá dhea-scéal a bhaineann leis an nGaeilge. Bí ag obair leis an duine in aice leat agus pléigí na ceisteanna thíos le chéile. Líonaigí isteach an tábla **stór focal** freisin, le linn na cainte.

Scéal 1: An scannán *Kneecap*

1. Ar chuala tú aon scéal faoin scannán *Kneecap*?
2. Cad atá ar eolas agat faoin ngrúpa rapcheoil *Kneecap*? Cuardaigh eolas faoin ngrúpa ar Vicipéid.
3. An bhfuil aon chur amach agat ar an bhféile scannán *Sundance*?
4. An bhfaca tú scannán i nGaeilge riamh? Cad a bhí ann?

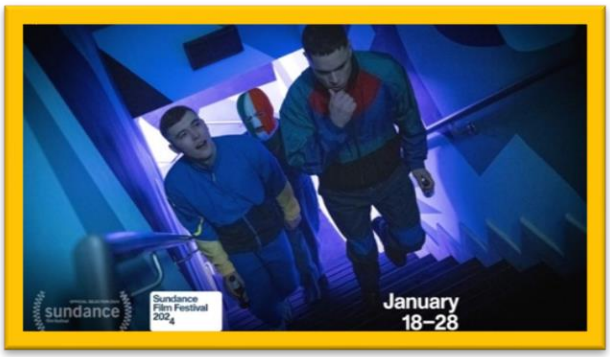

Na focail atá agat:	Na focail ba mhaith leat a fhoghlaim:
cáiliúil …	*groundbreaking, hashtag …*

Scéal 2: #TrasnanadTonnta

1. Ar chuala tú aon scéal faoi *#TrasnanadTonnta*?
2. Cad is brí le ‘trasna na dtonnta’?
3. An bhfuil cuntas X, Facebook, TikTok nó/agus Instagram agat?

   Cé acu de na fóraim sin is fearr leat?
4. An scríobhann tú postálacha i nGaeilge go minic?

B: FOCLÓIR

1. Meaitseáil na focail Ghaeilge ar chlé leis na focail Bhéarla ar dheis.

clúiteach, iomráiteach	*a body of work, oeuvre*
ceannródaíoch	*funders*
príomhpháirteanna	*mindfulness session*
saothar	*campaign*
scáileán	*famous*
lucht maoinithe	*hashtag*
éacht	*main parts*
léiritheoirí	*screen*
feachtas	*achievement*
haischlib	*producers*
seisiún aireachais	*groundbreaking, original*

2. Cad is brí le **comhléiritheoirí** dar leat?

3. Cad is brí leis na focail – **tionscal**, **tionscnamh**, **tionscadal** agus **togra**? Cuardaigh na focail sin ar www.teanglann.ie ar dtús agus ansin téigh go dtí www.foclóir.ie. Cad a thugann tú faoi deara?

4. An féidir leat an frása ‘a chur chun cinn’ a chur in abairt lena bhrí a léiriú?

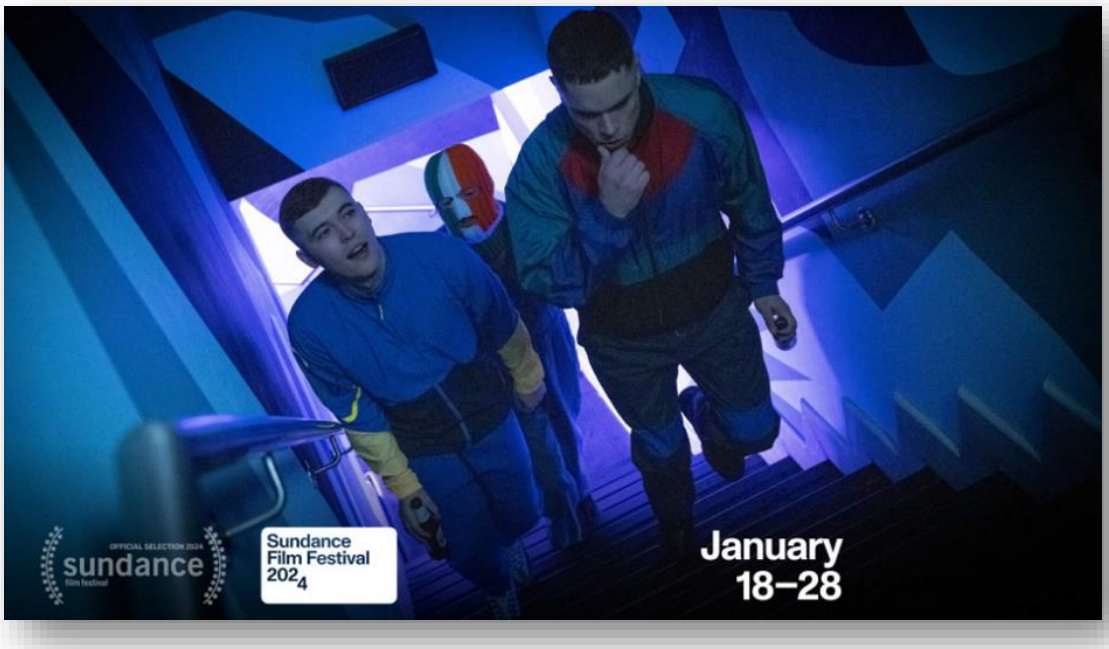

C: TUISCINT

1. Féach ar an mír den chéad uair agus líon na bearnaí sna habairtí thíos tar éis na chéad fhéachana. Bain úsáid as na focail Ghaeilge a phléigh tú faoi Foclóir.

   - Deir duine de na _____ gur _____ é scéal *Kneecap* do thionscal na scannán in Éirinn, thuaidh agus theas.
   - Tá _____ ag baill an ghrúpa féin sa _____.
   - Bhí _____ Thuaisceart Éireann agus TG4 i measc _____ an scannáin.
   - Beidh _____ mar chuid de na himeachtaí atá eagraithe ag **#TrasnanadTonnta**.
   - Is _____ é **#TrasnanadTonnta** chun an Ghaeilge a chur chun cinn ar líne.
   - Beidh an fhéile _____, _____* *Sundance* ar siúl an mhí seo chugainn. (beidh séimhiú ar cheann amháin de na haidiachtaí sin)
   - Is banna rapcheoil _____ Gaeilge é *Kneecap*.
   - Is é _____ an Ghaeilge atá ar #.

2. Féach ar an mír arís agus freagair na ceisteanna thíos.

   a) Cad é téama an scannáin *Kneecap*?

   b) Cén fáth a bhfuil an scannán sin sa nuacht anois?

   c) Cé hiad léiritheoirí an scannáin?

   d) Luadh cúpla grúpa a mhaoinigh an scannán sa mhír. Cé hiad?

   e) Cén áit ar seoladh an tionscadal *Trasna na dTonnta*?

   f) Cé mhéad cainteoir agus foghlaimeoir Gaeilge a bheidh páirteach san fheachtas?

   g) Conas is féidir leat féin a bheith páirteach san fheachtas?

   h) Cad iad na himeachtaí a bheidh mar chuid den fheachtas?

D: FEASACHT TEANGA

1: Cruinneas gramadaí (an modh ordaitheach)

a) Féach ar na horduithe thíos. Cad is brí leo agus cad é an difríocht idir colún A agus colún B? Cad is féidir leat a rá faoi dheirí na mbriathra?

Colún A		**Colún B**	
Úsáidigí	Ná húsáidigí	Aimsígí	Ná haimsígí
Déanaigí	Ná déanaigí	Ceannaígí	Ná ceannaígí

b) Caithfidh tú a bheith cúramach agus tú ag tabhairt orduithe sa Ghaeilge. Tá na samplaí thuas borb go leor. Bain úsáid as na briathra thuas chun garanna a iarraidh ar dhuine ar bhealach níos béasaí. Féach ar an sampla:

Ar mhiste leat / an bhféadfá an obair bhaile a dhéanamh? (déan – a dhéanamh)

c) Iarr ar an duine in aice leat cúig ghar a dhéanamh duit. Bí béasach!

2: Cruinneas gramadaí (an nasc idir briathra agus ainmfhocail)

a) Féach ar na focail i gcló trom ón mír. Cad é an t-ainmfhocal agus cad é an briathar?

Fine Point Films agus *Mother Tongues* a **léirigh** an scannán.
Éacht amach is amach, a deir duine de na **léiritheoirí**.

b) Bí ag obair leis an duine in aice leat agus féachaigí ar na briathra thíos. Cad a thugtar ar na daoine a dhéanann gach ceann de na gníomhartha sin? Féachaigí ar na samplaí:

Briathra	Ainmfhocail
léirigh múin foghlaim léigh seinn caint aistrigh	léiritheoir / léiritheoirí

E: CUMARSÁID

1: Caint

Beidh tú féin agus an duine in aice leat ag tabhairt faoi dhá rólghníomhaíocht. Tabharfaidh an teagascóir na cártaí cuí daoibh. Beidh oraibh ceisteanna a chur ar a chéile san aimsir fháistineach chun eolas faoi imeachtaí a aimsiú.

Rólghníomhaíocht 1

Duine A: Beidh tú ag glacadh páirt san fheachtas *Trasna na dTonnta*. Tá an t-eolas a bhaineann leis an tionscadal sin ar do chárta. Beidh an duine in aice leat ag cur ceisteanna ort faoi.

Duine B: Beidh do chara ag glacadh páirt san fheachtas *Trasna na dTonnta* agus ba mhaith leat eolas a fháil faoin ócáid. Líon na bearnaí ar do chárta féin trí cheisteanna a chur ar an duine in aice leat.

Rólghníomhaíocht 2

Duine A: Beidh tú ag freastal ar an imeacht *Lón ar an bhFón*. Tá an t-eolas a bhaineann leis an imeacht sin ar do chárta. Beidh an duine in aice leat ag cur ceisteanna ort faoi.

Duine B: Beidh do chara ag freastal ar an imeacht *Lón ar an bhFón* agus ba mhaith leat eolas a fháil faoin imeacht. Líon na bearnaí ar do chárta féin trí cheisteanna a chur ar an duine in aice leat.

2: Scríobh

Roghnaigh *Trasna na dTonnta* nó *Lón ar an bhFón* agus samhlaigh go mbeidh tú ag freastal ar an imeacht sin. Scríobh postáil ghearr do na meáin shóisialta faoin ócáid atá le teacht. Is leor cúig abairt nó mar sin.

AN SCRIPT

Scéal 1
Eimear Ní Chonaola
Anois taispeánfar scannán Gaeilge den chéad uair riamh ag féile iomráiteach scannán *Sundance* i Meiriceá an chéad mhí eile. Scannán dar teideal *Kneecap*, faoin mbanna rapcheoil ceannródaíoch Gaeilge, agus an bealach a dtáinig[1] siad le chéile an chéad lá riamh, ábhar an scannáin.

Is ag féile chlúiteach *Sundance* a bheas[2] an *première* domhanda ag an scannán agus tá príomhpháirteanna ag baill an ghrúpa féin sa saothar. *Fine Point Films* agus *Mother Tongues Films* a léirigh an scannán, in éindí le *Wildcard* mar chomhléiritheoirí. Bhí Scáileán Thuaisceart Éireann agus TG4 i measc lucht maoinithe an scannáin. Éacht amach is amach don tionscal scannán, thuaidh agus theas, atá sa scéala seo, a deir duine de léiritheoirí an scannáin, tráthnóna.

Scéal 2
Siún Nic Gearailt
Fáilte romhaibh thar n-ais. Cuireadh tús leis an bhfeachtas *Trasna na dTonnta* inniu. Tionscnamh is ea é seo go bhfuil sé d'aidhm aige an Ghaolainn[3] a chur chun cinn ar na meáin shóisialta ar fud an domhain. Seoladh an togra i nGaelscoil Lios na nÓg i Raghnallach ar maidin agus beidh sé ar siúl go Dé hAoine. Tá deich milliún cainteoir agus foghlaimeoir Gaolainne – ar gach leibhéal cumais – tar éis a bheith páirteach sa bhfeachtas[4] go dtí seo. Is féidir leatsa a bheith páirteach trí theachtaireacht i nGaolainn a chur ar X, Facebook, TikTok nó Instagram agus úsáid a bhaint as an haischlib **#TrasnanadTonnta**.

Zara Ní Chionnaith, #TrasnanadTonnta
Beidh neart imeachtaí ar siúl le linn na seachtaine. Beidh ciorcal comhrá – bunleibhéal, meánleibhéal, ardleibhéal; beidh seisiún ióga as Gaeilge; beidh seisiún aireachais agus beidh seisiún ceoil thraidisiúnta. Agus is féidir tuilleadh eolais a fháil mar gheall ar na himeachtaí sin ar www.trasnanadtonnta.ie. *So*, bígí linn, úsáidigí bhur gcúpla focal agus ná déanaigí dearmad úsáid a bhaint as an haischlib #TrasnanadTonnta.

[1] 'a dtáinig' = ar tháinig
[2] 'a bheas' = a bheidh
[3] An Ghaolainn = leagan canúnach i gcanúint na Mumhan de 'An Ghaeilge'
[4] 'sa bhfeachtas' = leagan canúnach de 'san fheachtas'.

NÓTAÍ & FREAGRAÍ

A: MACHNAMH

Cleachtadh gearr cainte é seo chun tús a chur le rang bríomhar ina mbeidh na foghlaimeoirí ag féachaint ar mhír nuachta, ag déanamh cleachtaí cluastuisceana agus ag comhrá faoi thopaic a bhaineann leis an mír ansin.

An aidhm atá leis na ceisteanna/gníomhaíochtaí sa chuid seo den cheacht ná go mbeidh deis ag na foghlaimeoirí 'machnamh' a dhéanamh faoin méid atá ar eolas acu faoin scéal (mír nuachta) atá le teacht. Lig do na foghlaimeoirí iad féin a ullmhú don topaic trí tharraingt ar an méid atá ar eolas acu cheana féin faoin scéal, trí chur agus cúiteamh a dhéanamh lena gcomhfhoghlaimeoirí agus trí mhachnamh a dhéanamh ar an stór focal atá acu agus **nach bhfuil** acu chun plé a dhéanamh ar an topaic. Iarr ar na foghlaimeoirí nóta a ghlacadh sa tábla *stór focal* de na focail atá acu cheana féin – ach níos tábhachtaí fós – de na focail nach bhfuil acu i nGaeilge chun an topaic a phlé. Is féidir leo na focail atá in easnamh a scríobh sa tábla *stór focal* i mBéarla nó i dteanga ar bith. Ná bí buartha má théann na foghlaimeoirí i muinín an Bhéarla sa chuid seo den cheacht. Mínigh dóibh go bhfoghlaimeoidh siad go leor stór focal le linn an ranga chun an topaic a phlé ar ball. Tá sé tábhachtach béim a chur ar an méid **atá** ar eolas ag na foghlaimeoirí sa dóigh is go mbeidh siad oscailte agus dearfach faoin eispéireas foghlama atá le teacht.

Tabhair deis dóibh na ceisteanna a phlé le chéile. Pléigh na ceisteanna leis an rang iomlán ansin. Seo thíos dhá nasc do dhá amhrán de chuid *Kneecap*. Tá an teanga agus na téamaí gáirsiúil go leor agus b'fhearr, b'fhéidir, gan na hamhráin a chur ar siúl sa rang.

https://www.youtube.com/watch?v=h1J_DVutL-w&list=RDEMTu6EDGMaINvWpNEULidhiA&index=6

https://www.youtube.com/watch?v=KSnF7RaeoXE

B: FOCLÓIR

1.

clúiteach, iomráiteach	*famous*
ceannródaíoch	*groundbreaking, original*
príomhpháirteanna	*main parts*
saothar	*a body of work, oeuvre*
scáileán	*screen*
lucht maoinithe	*funders*
éacht	*achievement*
léiritheoirí	*producers*
feachtas	*campaign*
haischlib	*hashtag*
seisiún aireachais	*mindfulness session*

2. *Coproducers*.
3. Is féidir a rá go gciallaíonn **tionscal** *industry*; **tionscadal** *project*; **togra** *proposal;* agus **tionscnamh** *initiative*. Mar atá le feiceáil sna foclóirí, tá go leor bríonna ag na focail **tionscnamh** agus **togra** ach is iad *initiative* agus *proposal*, faoi seach, na samplaí is coitianta ar www.gaois.ie. Sa chaint, áfach, is minic a úsáidtear an focal **tionscnamh** le haghaidh *project*.

4. Bunaíodh an feachtas, #*Trasna na dTonnta*, chun an Ghaeilge a chur chun cinn ar fud an domhain.

C: TUISCINT

1. Féach:
   - Deir duine de na **léiritheoirí** gur **éacht** é scéal *Kneecap* do thionscal na scannán in Éirinn thuaidh agus theas.
   - Tá **príomhpháirteanna** ag baill an ghrúpa féin sa **saothar**.
   - Bhí **Scáileán** Thuaisceart Éireann agus TG4 i measc **lucht maoinithe** an scannáin.
   - Beidh **seisiún aireachais** mar chuid de na himeachtaí atá eagraithe ag **#TrasnanadTonnta**.
   - Is **feachtas** é **#TrasnanadTonnta** chun an Ghaeilge a chur chun cinn ar líne.
   - Beidh an fhéile **chlúiteach**, **iomráiteach** *Sundance* ar siúl an mhí seo chugainn.
   - Is banna rapcheoil **ceannródaíoch** Gaeilge é *Kneecap*.
   - Is é **haischlib** an Ghaeilge atá ar #.

2. Féach ar an script.

D: FEASACHT TEANGA

1: Cruinneas gramadaí (an modh ordaitheach)

a) Féach:

b)

Colún A	Colún B
- Tá na briathra seo sa chéad réimniú. - Is iad **-aigí** nó **-igí** deirí na mbriathra sa chéad réimniú, ag brath ar an riail ‘caol le caol agus leathan le leathan’. - Leanann ‘h’ **ná** má thosaíonn an briathar ina dhiaidh ar ghuta. Úsáidigí Ná húsáidigí Déanaigí Ná déanaigí	- Tá na briathra seo sa dara réimniú. - Is iad **-aígí** nó **-ígí** deirí na mbriathra sa dara réimniú, ag brath ar an riail ‘caol le caol agus leathan le leathan’. - Leanann ‘h’ **ná** má thosaíonn an briathar ina dhiaidh ar ghuta. Aimsígí Ná haimsígí Ceannaígí Ná ceannaígí

c) Féach:

Ar mhiste leat / an bhféadfá an peann dubh a úsáid?
Ar mhiste leat / an bhféadfá an freagra cuí a aimsiú?
Ar mhiste leat / an bhféadfá cupán caife a cheannach dom, le do thoil?

d) Mar shampla:

Ar mhiste leat / an bhféadfá an doras a dhúnadh?
Ar mhiste leat / an bhféadfá an fhuinneog a oscailt?
Ar mhiste leat / an bhféadfá an leabhar sin a thabhairt dom?

2: Cruinneas gramadaí (an nasc idir briathra agus ainmfhocail)

a) Léirigh = briathar; léiritheoirí = ainmfhocal, iolra.

b) Féach:

Briathra	Ainmfhocail
léirigh	léiritheoir / léiritheoirí
múin	múinteoir / múinteoirí
foghlaim	foghlaimeoir / foghlaimeoirí
léigh	léitheoir / léitheoirí
seinn	seinnteoir / seinnteoirí
caint	cainteoir / cainteoirí
aistrigh	aistritheoir / aistritheoirí

E: CUMARSÁID

1: Caint

Tá na cártaí do dhuine A agus do dhuine B le fáil (agus le gearradh amach roimh an rang) ag deireadh na nótaí seo. Mínigh dóibh go bhfuil na rólghníomhaíochtaí seo bunaithe ar chuid B de scrúduithe cainte TEG.

Rólghníomhaíocht 1:

Tabhair cárta A do dhuine A, agus cárta B do dhuine B. Abair leo gan na cártaí a thaispeáint dá chéile. Caithfidh duine B ceisteanna a chur ar dhuine A chun an t-eolas ar fad a fháil agus na bearnaí ar an gcárta a líonadh. Abair leo go gcaithfidh siad úsáid a bhaint as an aimsir fháistineach. Seo thíos an comhrá samplach. Scríobh tús na gceisteanna ar an gclár (sin na focail a bhfuil líne fúthu thíos) má cheapann tú go mbeadh sé ina chuidiú.

B: Cad atá i gceist le **Trasna na dTonnta**? / Cad é **'Trasna na dTonnta'**?
A: Is feachtas é chun an Ghaeilge a chur chun cinn.
B: Cén áit a mbeidh sé ar siúl? / **Cá** mbeidh sé ar siúl?
A: Ar line ar fud an domhain.
B: Cathain a bheidh sé ar siúl?
A: Idir an ceathrú agus an t-ochtú lá de mhí na Nollag, dhá mhíle fiche a ceathair.
B: Cén costas a bheidh air?
A: Beidh sé saor in aisce.
B: Cad a bheidh ar siúl?
A: Beidh go leor imeachtaí ar siúl – ciorcal comhrá, seisiún aireachais, seisiún ceoil thraidisiúnta.
B: Conas is féidir tuilleadh eolais a fháil?
A: Scríobh ríomhphost chuig tnadtonnta@gmail.com.

Rólghníomhaíocht 2:

Iarr orthu róil a mhalartú sa dóigh is nach mbeidh an duine céanna ag cur na gceisteanna. Tabhair cárta A do dhuine A, agus cárta B do dhuine B. Abair leo gan na cártaí a thaispeáint dá chéile. Caithfidh duine B ceisteanna a chur ar dhuine A chun an t-eolas ar fad a fháil agus na bearnaí ar an gcárta a líonadh. Abair leo go gcaithfidh siad úsáid a bhaint as an aimsir fháistineach. Seo thíos an comhrá samplach. Scríobh tús na gceisteanna ar an gclár (sin na focail a bhfuil líne fúthu thíos) má cheapann tú go mbeadh sé ina chuidiú.

B: Cad atá i gceist le **Lón ar an bhfón**? / Cad é **Lón ar an bhfón**?
A: Is deis í chun cúpla focal Gaeilge a chleachtadh ag am lóin.
B: Cén áit a mbeidh sé ar siúl? / Cá mbeidh sé ar siúl?
A: Ar line le *Zoom*.
B: Cathain a bheidh sé ar siúl?
A: Dé hAoine, an tríú lá de mhí an Mhárta, dhá mhíle, fiche a ceathair
B: Cén t-am a bheidh sé ar siúl?
A: Ag leathuair tar éis a dó dhéag.
B: Cén costas a bheidh air?
A: Beidh sé saor in aisce.

B: Conas is féidir tuilleadh eolais a fháil?
A: Téigh go dtí www.gael-linn.ie.

2: Scríobh

Iarr orthu postáil ghearr (san aimsir fháistineach) a scríobh faoi fheachtas **#TrasnanadTonnta** nó faoi **Lón ar an bhfón**. Is leor cúig abairt nó mar sin.

Curtha ar fáil ag
Ollscoil Mhá Nuad
Ollscoil na hÉireann Má Nuad
Lárionad na Gaeilge
Taighde, Teagasc & Tástáil
le tacaíocht ó
An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta & Gaelscolaíochta
An Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meán
Department of Tourism, Culture, Arts, Gaeltacht, Sport and Media
TG4

Rólchártaí le gearradh amach:

Rólghníomhaíocht 1

Duine A ***Trasna na dTonnta*** *www.trasnanadtonnta.ie*	**Duine B** ***Trasna na dTonnta***
Cad é? Feachtas chun an Ghaeilge a chur chun cinn!	**Cad é?**
Áit? Ar líne ar fud an domhain	**Áit?**
Cathain? 4ú–8ú Nollaig, 2024	**Cathain?**
Costas? Saor in aisce	**Costas an ticéid?**
Imeachtaí? Ciorcal comhrá, seisiún aireachais, seisiún ceoil thraidisiúnta.	**Imeachtaí?**
Tuilleadh eolais? Scríobh ríomhphost chuig: *tnadtonnta@gmail.com*	**Tuilleadh eolais?**

****

Rólghníomhaíocht 2

Duine A ***Lón ar an bhfón***	**Duine B** ***Lón ar an bhfón***
Cad é? Is deis í seo cúpla focal Gaeilge a chleachtadh ag am lóin.	**Cad é:**
Áit? Ar líne le Zoom	**Áit?**
Cathain? Dé hAoine, 3 Márta 2024	**Cathain?**
Am? 12.30 pm	**Am?**
Costas? Saor in aisce	**Costas?**
Tuilleadh eolais? www.gael-linn.ie	**Tuilleadh eolais?**